

Repliker och kommentarer

I den här avdelningen välkomnas kommentarer till tidigare bidrag och korta inlägg med ekonomisk-politisk anknytning

ANDREAS BERGH

Är stigande jämviktsarbetslöshet huvudproblemet på arbetsmarknaden?

Replik till Rune Åberg

Rune Åbergs artikel om orsakerna till den svenska arbetslösheten har väckt viss uppmärksamhet sedan den publicerades tidigt 1997 (Åberg [1997]). Artikeln, som innehåller flera policyimplikationer, har bland annat använts av socialdepartementets välfärdsprojekt (Lagergren m fl, [1997]). I *Ekonomisk Debatt* har artikeln emellertid passerat obemärkt, vilket är anmärkningsvärt då den avvisar tanken att stigande jämviktsarbetslöshet är huvudproblemet på den svenska arbetsmarknaden. Åbergs argument för detta är emellertid ofullständiga, och när han avråder från flexibilitetsreformer på arbetsmarknaden och i stället förespråkar generella stimulansåtgärder saknar han stöd i sin egen analys.

I en fotnot klargör Åberg att han med jämviktsarbetslöshet syftar på vad som vanligen förkortas NAIRU, Non Accelerating Inflation Rate of Unemployment. Teorin om NAIRU härleder ur vissa anta-

ganden om en arbetslöshetsnivå vid vilken inflationstakten är konstant. Den implicerar att i en ekonomi där den faktiska arbetslösheten understiger NAIRU kommer inflationen att öka, medan arbetslöshet ovanför denna nivå tenderar att driva ned inflationstakten. De teoretiska fundament varpå teorin om NAIRU vilar kan ifrågasättas, men icke desto mindre tycks det finnas ett betydande empiriskt stöd för teorin – se exempelvis Krugman [1995].

Åbergs kritik är emellertid inte av teoretisk natur. Hans metod för att avgöra huruvida NAIRU stigit är att ”undersöka hållbarheten i vissa argument för att så skulle vara fallet” (s 25). Kursiveringen är min, och rymmer essensen av min kritik: Att vissa (av Åberg valda) argument inte håller, är inte tillräckligt för att avskriva stigande NAIRU som förklaring till den svenska arbetslösheten.

De huvudsakliga bestämningsfaktorerna för var arbetslöshetsnivån kommer att ligga vid konstant inflation är enligt teorin arbetsproduktiviteten, lönebildningen och arbetsmarknadens struktur och funktionssätt. Hög produktivitetstillväxt tenderar att sänka NAIRU. Lönebildning som i stor utsträckning låter hög och sti-

ANDREAS BERGH är forskarstuderande med inriktning på offentlig ekonomi vid Nationalekonomiska Institutionen vid Lunds universitet.

gande arbetslöshet bidra till en återhållsam löneutveckling ger lägre NAIRU än lönebildning som trots arbetslöshet genererar höga löneökningar. En i vid bemärkelse flexibel arbetsmarknad ger lägre NAIRU än en arbetsmarknad med stora trögheter.

Medan arbetsproduktiviteten är en förhållandevis okomplicerad variabel, innehåller både lönebildning och arbetsmarknadens funktionssätt flera olika komponenter. Om lönebildningen präglas av starka fackföreningar vilkas beteende åtminstone delvis kan beskrivas i termer av insiders och outsiders, finns det anledning att tro att denna faktor påverkar NAIRU uppåt. Hur väl arbetsmarknaden fungerar beror såväl på hur väl arbetsutbudet svarar mot efterfrågan, hur effektiva arbetsförmedlingarna är som på de arbetslösas sökbetende. Det senaste kan i sin tur rimligen antas bero på incitamentstrukturen för de arbetslösa, vilket inbegriper hela diskussionen om arbetslöshetsförsäkringens ersättningsnivå och ersättningsperiod.

Av alla tänkbara faktorer som skulle kunna orsaka stigande NAIRU i Sverige, har Åberg valt ut en – de arbetslösas sökbetende. Åberg visar på ett övertygande sätt att sökintensiteten är hög samt att detta (glädjande nog) gäller även långtidsarbetslösa. Enligt Åberg är en av de avgörande bestämningsfaktorerna för sökintensiteten hur optimistisk den arbetssökande själv är om att sökandet ska lyckas. Resultatet har den intressanta policyimplikationen att det i dag förmodligen vore fel att sänka a-kasseersättningen ytterligare i tron att detta ska höja sökintensiteten hos de arbetslösa. Däremot innebär resultatet inte att stigande NAIRU kan uteslutas i Sverige, eller att den rätta medicinen mot arbetslösheten skulle vara en mer expansiv ekonomisk politik med generella stimulansåtgärder, vilket Åberg hävdar.

Åberg påstår vidare att ”flexibilitetsreformer” har små utsikter att lyckas i Sverige. Det är inte helt lätt att förstå hur

han drar den slutsatsen från sin egen diskussion. Antag exempelvis att de arbetslösas sökintensitet är väldigt hög, men att sökandet är begränsat till den arbetslöses eget snävt definierade yrke eller dennes lika snävt definierade geografiska närområde. I denna situation skulle NAIRU sannolikt vara hög trots den höga sökintensiteten. Jag hävdar inte med säkerhet att detta är fallet i Sverige. Denna situation kan emellertid inte uteslutas på basis av Åbergs observationer. Åberg saknar således grund för att avvisa flexibilitetsreformer.

I princip är Åbergs val av metod fullständigt klanderfritt: I stället för att försöka beräkna en nivå för NAIRU, vilket är svårt, väljer han att undersöka argument för att NAIRUs bestämningsfaktorer förändrats. Tillämpningen av metoden är emellertid inte lika övertygande. Åberg avfärdar låg sökintensitet och icke anställningsbara långtidsarbetslösa som förklaringar till den ökade arbetslösheten. Dessa argument för att NAIRU har stigit, som Åberg väljer att prova, är emellertid inte de mest plausibla – snarare motsatsen. Det faktum att Sverige inte har drabbats av hysteresis i samma utsträckning som många andra länder, kan – vilket Åberg också skriver – sannolikt till stor del förklaras av att den svenska arbetslösheten är betydligt yngre än den i andra länder. Det faktum att svenska arbetslösa uppvisar hög sökintensitet, ter sig inte heller särskilt förvånande i ljuset av att stödet till arbetslösa i hög utsträckning kräver att mottagaren är aktivt arbetssökande.

Hållbarheten i de argument för stigande NAIRU som bygger på exempelvis regelverket på arbetsmarknaden, dålig produktivitet utveckling, insider-outsider-fenomen eller andra lönebildningsproblem, undersöks inte av Åberg. Det är fullt försvarligt att göra en sådan avgränsning, och Åbergs slutsatser om sökintensitet och hysteresis är trots avgränsningen både valida och intressanta. Avgränsningen

innebär dock att de flesta faktorer som påverkar NAIRU hamnar utanför analysen. Därför har Åberg inte täckning för de slutsatser han drar rörande NAIRUs förklaringsvärde, effekten av flexibilitetsreformer och behovet av generella stimulansåtgärder.

Referenser

- Elliot, R, [1991], *Labor Economics – a Comparative Text*, McGraw-Hill, East Kilbride.
- Krugman, P, [1995], "Past and Prospective Causes of High Unemployment". I boken *Reducing Unemployment: Current Issues and Policy Options*, Symposium Series, Federal Reserve Bank of Kansas City.
- Lagergren, M, Batljan, I, Zavisic, S, [1997], *Välfärden och samhällsekonomin. Socialdepartementets välfärdsprojekt*, Norstedts, Stockholm.
- Sachs, J, Larrain, F, [1993], *Macroeconomics In The Global Economy*, Harvester Wheatsheaf, Hertfordshire.
- Åberg, R [1997], "Är stigande jämviktsarbetslöshet huvudproblemet på arbetsmarknaden?", *Ekonomisk Debatt*, årg 25, nr 1, s 25–35